

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

EKONOMIJA

Izpitna pola 2

Torek, 29. avgust 2023 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, šilček, radirko, računalo in ravnilo.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 6 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešite pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**, skice in grafe pa rišite s svinčnikom. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 24 strani, od tega 5 praznih.

M 2 3 2 7 0 1 1 2 0 2

3/24

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. naloga: Transformacijska krivulja

Sodobna družba se srečuje z omejenimi, redkimi proizvodnimi viri, zato morajo gospodarski subjekti racionalno razporediti te vire.

- 1.1. Navedite proizvodne dejavnike glede na dohodek, ki ga zagotavljajo za lastnike (razdelitev po Sayu).

(1 točka)

- 1.2. Navedite dve temeljni ekonomski vprašanji, na kateri mora odgovoriti vsako gospodarstvo.

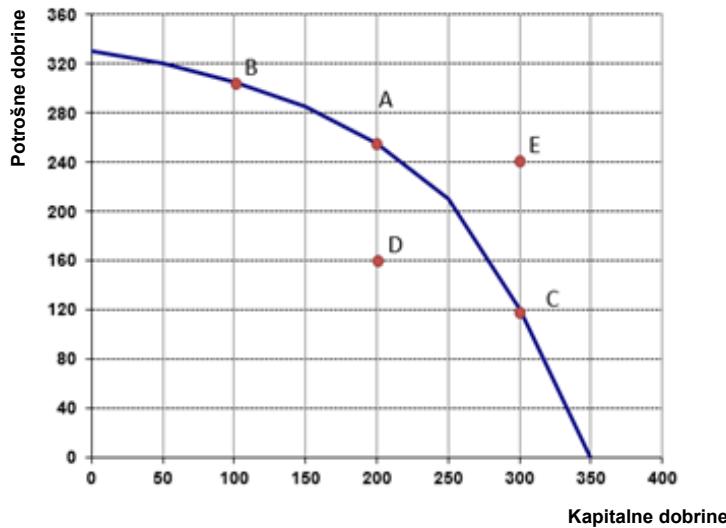
(1 točka)

- 1.3. Dopolnite trditev in podčrtajte pravilni navedbi.

Krivulja alternativnih možnosti proizvodnje prikazuje **najmanjšo** / **povprečno** / **največjo** možno količino proizvodnje _____ dobrin, ki jih lahko proizvedemo v državi, če v **povprečju** / **celoti** / **delu** izkoristimo vse proizvodne dejavnike na _____ možni način.

(2 točki)

- 1.4. Slika prikazuje transformacijsko krivuljo države Darnije, ki proizvaja potrošne in kapitalne dobrine.

- Dopolnite trditve in podčrtajte pravilni navedbi.

Država Darnija lahko pri proizvodni izbiri, prikazani s točko C, proizvede največ _____ enot kapitalnih dobrin.

Za proizvodnjo dodatnih 50 enot kapitalnih dobrin bi morala žrtvovati _____ enot **potrošnih** / **kapitalnih** dobrin.

Proizvodno izbiro države Darnije v letu 2020 prikazuje točka D.

Darnija proizvede _____ enot potrošnih dobrin. Država je izgubila del **dejanskega** / **potencialnega** / **statistično zajetega** BDP.

(4)

- Analizirajte sliko in pojasnite, katera proizvodna izbira omogoča Darniji, da se dolgoročno najhitreje razvije.

Darnija bo izbrala kombinacijo proizvodnje v točki

A B C D E

Utemeljitev izbire:

(2)
(6 točk)

2. naloga: Stroški in merila uspešnosti poslovanja

Za učinkovito in uspešno nadaljevanje proizvodnje mora vsako podjetje izmeriti učinkovitost svojega gospodarjenja.

2.1. Pojasnite temeljno načelo gospodarnosti.

(1 točka)

2.2. Opišite, kako nova znanstvena odkritja vplivajo na produktivnost dela.

(1 točka)

2.3. Opredelite pojem stalni (fiksni) stroški (FC).

(1 točka)

2.4. Opredelite pojem povprečni proizvodni stroški (AC).

(1 točka)

2.5. Podjetje BAMY se ukvarja s snemanjem glasbe. Glasbenim skupinam ponuja storitev snemanja glasbe, cena storitve je določena za snemalni dan. V preglednici so prikazani celotni stroški podjetja BAMY.

Število snemalnih dni (Q)	Celotni stroški (TC v EUR)	Mejni stroški (MC v EUR)
0	100	-
1	200	
2	250	
3	360	
4	560	
5	870	

- Dopolnite preglednico tako, da izračunate manjkajoče mejne stroške (MC).

(1)

- V podjetju nastajajo tudi variabilni stroški. Navedite primer variabilnega stroška (VC) v snemalnem studiu podjetja BAMY.

(1)

- Podjetje BAMY, ki ima 30.000 EUR kapitala, je glasbenikom prodalo 4 snemalne dni po prodajni ceni 200 EUR za snemalni dan.

Izračunajte koeficient ekonomičnosti poslovanja in rezultat zaokrožite na eno decimalno mesto.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

Podčrtajte pravilni navedbi.

Podjetje BAMY **je** / **ni** poslovalo ekonomično, saj je koeficient ekonomičnosti poslovanja **manjši** / **enak** / **večji** od 1.

(1)

- Konkurenčno podjetje SANGITA, ki posluje s 30.000 EUR kapitala, ponuja na trgu 4 snemalne dni po prodajni ceni 200 EUR za snemalni dan in pri tem dosega koeficient ekonomičnosti poslovanja 1,6.

Primerjajte uspešnost poslovanja obeh podjetij, podčrtajte pravilno navedbo in dopolnite trditev.

Izračun:

Bolj uspešno posluje podjetje **BAMY** / **SANGITA**, saj dosega za _____ EUR

višji / **nižji** dobiček zaradi _____ .

(2)
(6 točk)

3. naloga: Trg in državna intervencija

V sodobnih gospodarstvih se večina cen določi na trgu glede na razmerje med ponudbo in povpraševanjem. Ker pa tržni mehanizem uresničuje svoje naloge bolj ali manj uspešno, posega na nekatere trge s svojimi ukrepi država.

3.1. Država lahko poseže na trg s predpisovanjem cen.

- Opredelite maksimalno ceno.

(1)

- Navedite dva **konkretna primera** blaga oziroma storitev, za katere država določa ali pa je v preteklosti določala maksimalno ceno.

(1)
(2 točki)

3.2. V kraju Veliki Log opravlja storitve mestnega potniškega prometa podjetje Logobus.

Dopolnite trditvi in podčrtajte pravilno navedbo.

Podjetje Logobus je na trgu mestnega potniškega prometa edini ponudnik, kar pomeni,

da ima na trgu _____. Če bi podjetje Logobus lahko

samostojno določalo ceno, bi bila cena v primerjavi s ceno na popolnoma konkurenčnem

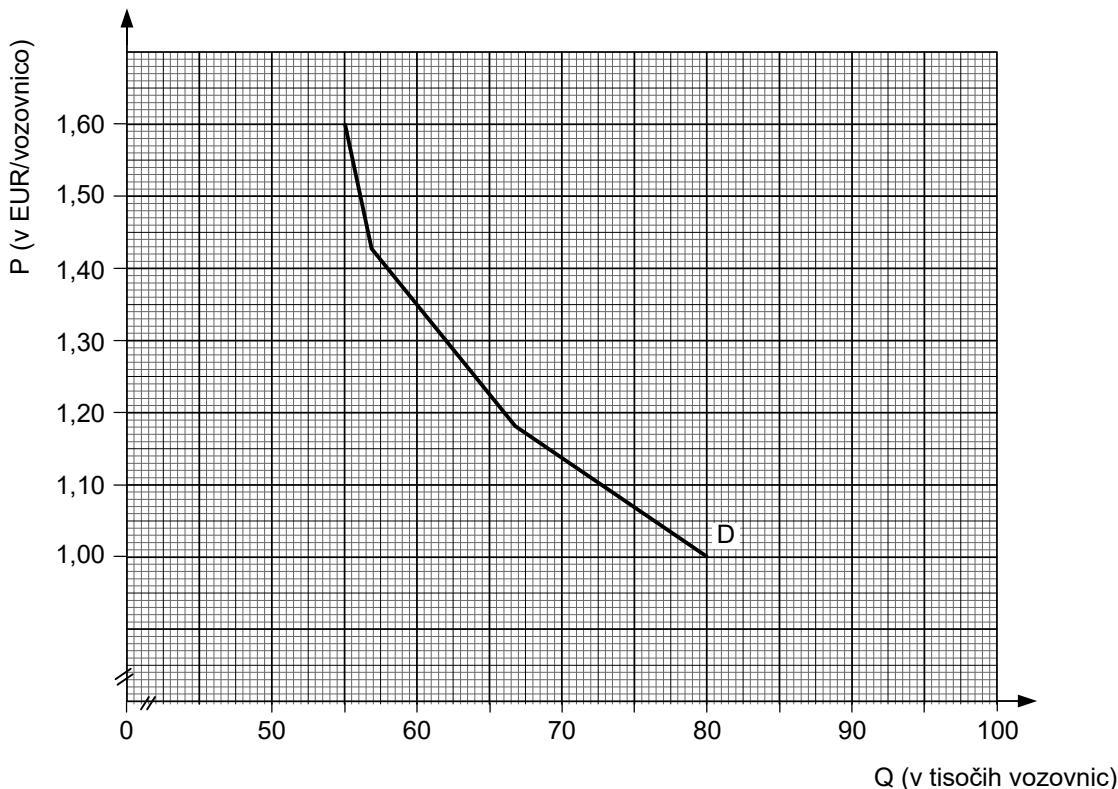
trgu **nižja / enaka / višja**.

Podjetje Logobus bi na tem trgu ustvarjalo _____ ekstradobiček.

(2 točki)

- 3.3. Slika prikazuje dnevno povpraševanje po avtobusnih vozovnicah, ki jih potrebujejo potniki, če se želijo peljati z mestnim avtobusom podjetja Logobus.

- Podjetje Logobus bi prodalo po ceni 1,00 EUR za vozovnico 50.000 vozovnic na dan, po ceni 1,60 EUR pa 74.000 vozovnic. Vrišite tržno ponudbo vozovnic v sliko.

(1)

- Tržno ravnotežje na trgu mestnih avtobusnih prevozov v kraju Veliki Log se oblikuje pri

ravnotežni ceni _____ EUR in

ravnotežni količini _____ tisoč vozovnic.

(1)

- Mestne oblasti so ugotovile, da je ravnotežna cena, po kateri se prodajajo vozovnice, previsoka, zato so predpisale ceno v višini 1,10 EUR. Vrišite predpisano ceno v sliko.

(1)

- Podčrtajte pravilno navedbo.

Ob predpisani ceni 1,10 EUR za avtobusno vozovnico je na trgu mestnih avtobusnih prevozov

presežno povpraševanje / tržno ravovesje / presežna ponudba.

(1)
(4 točke)

3.4. Analizirajte trg prevozov mestnega potniškega prometa v Velikem Logu po intervenciji mestnih oblasti.

- Podčrtajte pravilni navedbi.

Da bi mestne oblasti zares zagotovile čim širšemu krogu prebivalstva nakup avtobusnih vozovnic po predpisani ceni, bi morale

povečati / zmanjšati

ponudbo / povpraševanje.

(1)

- Predlagajte en ukrep, s katerim bi mestne oblasti dosegle zastavljeni cilj, in ga utemeljite.

(1)
(2 točki)

4. naloga: Obresti in zemljiška renta

Razdelitev je faza, v kateri se razdelijo dohodki med udeležence v proizvodnji. Aktivni dohodek je plača, pasivni dohodki, ki izhajajo iz lastnine, so dobiček, obresti in rente.

4.1. Pojasnite pojma zemljiška renta in obresti.

- Zemljiška renta je _____
_____ (1)
 - Obresti so _____
_____ (1)
(2 točki)

4.2. Dopolnite trditvi in podčrtajte pravilni navedbi.

V kmetijstvu uporabljamo več med seboj različnih obdelovalnih zemljišč. Razlikujejo se po rodovitnosti in _____ trga. Bolj kakovostna obdelovalna zemljišča prinašajo lastniku **absolutno** / **diferencialno** rento, saj so stroški pridelave na takih zemljiščih _____. Obdelovalna zemljišča najslabše kakovosti, ki se jih še splaća obdelovati, prinašajo lastniku **absolutno** / **diferencialno** rento.

4.3. V Sloveniji je bilo od osamosvojitev naprej zgrajenih več kot 500 km cest.

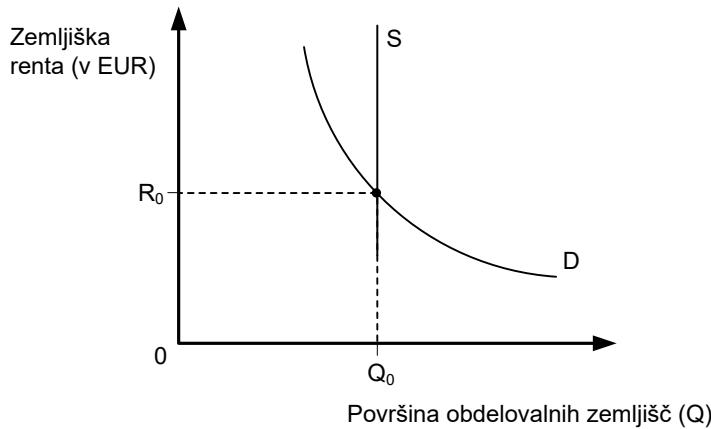
- Utemeliite, kako lahko prometna infrastruktura vpliva na količino obdelovalnih zemljišč.

Pozitiven vpliv: _____

Negativen vpliv: _____

- Slika prikazuje trg obdelovalnih zemljišč v Sloveniji.

V sliko vrišite **negativne** posledice gradnje nove prometne infrastrukture.

(1)

- Dopolnite trditev in podčrtajte pravilno navedbo.

Ravnovesna renta bo po spremembni _____, ravnovesna količina obdelovalnih zemljišč bo **manjša** / **enaka** / **večja**.

(1)
(4 točke)

- 4.4. Jaka Cestnik je lastnik podjetja, ki je specializirano za kakovostno gradnjo cest. Občina načrtuje gradnjo dodatnih 10 km cest. Podjetnik Cestnik bo glavni izvajalec, zato mora razširiti svojo gradbeno opremo. Investicija v novi valjar je vredna 500.000 EUR. Četrtnino zneska je podjetje prihranilo, za preostali znesek investicije pa mora najeti bančno posojilo po 4-odstotni obrestni meri.

Izračunajte obresti, ki jih mora podjetnik Cestnik plačati banki za izposojeni denar.

Izračun:

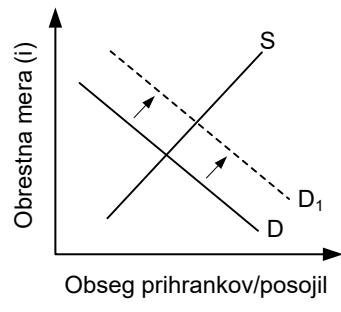
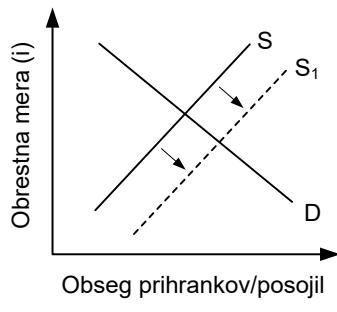
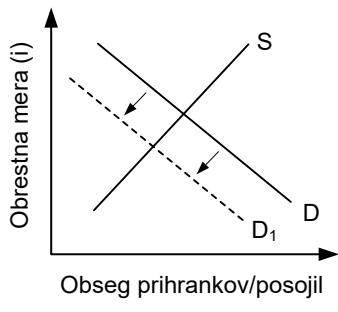
Rezultat: _____

(1 točka)

- 4.5. Slovenska vlada načrtuje gradnjo novih 100 km cestnega omrežja. Veliko podjetnikov zato razširi svojo proizvodnjo z izposojenim kapitalom.

Posledice odločitve vlade na trgu kapitala v Sloveniji prikazuje slika _____.

(1 točka)

5. naloga: Mednarodni ekonomski odnosi in transnacionalna korporacija

V svetu obstaja več mednarodnih ekonomskih integracij, v nekatere je vključena tudi Slovenija.

- 5.1. Pojasnite pojem mednarodna ekonomska integracija.

(1 točka)

- 5.2. Najpogosteša je delitev ekonomskih integracij glede na stopnjo oz. fazo integriranja.

Prvi stolpec prikazuje stopnje oz. faze integriranja, označene z A, B, C, D in E, drugi stolpec pa navaja značilnosti integracije. S črko v drugem stolpcu označite, katere značilnosti veljajo za izbrane faze integriranja.

Faze integriranja	Značilnosti integracije
A Območje proste trgovine	fiksni devizni tečaji in določena usklajenost oz. koordinacija ekonomske politik
B Carinska unija	odpravljene so ovire (carine) med državami članicami
C Skupni trg	ukinjene so carine med državami članicami, ohranjene in poenotene so še carine v trgovanju s tretjimi državami
D Ekonomski (gospodarski) unija	enotna valuta, skupna centralna banka in skupna ekonomska politika
E Popolna ekonomska integracija	odpravljene so tudi necarinske omejitve trgovanja ter omejitve na področju pretoka proizvodnih dejavnikov

(2 točki)

- 5.3. Podlaga za ustanovitev Evropske unije je Rimska pogodba iz leta 1957. Navedite vsaj dva razloga za začetek povezovanja članic Evropske unije.

(1 točka)

- 5.4. »V ameriški multinacionalki Goodyear načrtujejo naložbo v višini 94 milijonov evrov, s katero bodo za okvirno 25 odstotkov povečali sedanje zmogljivosti v kranjski tovarni. Naložba bo od 2022 dalje omogočala dodatno proizvodnjo tehnološko dodelanih potniških pnevmatik za platišča večjega premera višjega cenovnega razreda, in sicer do 1,8 milijona dodatnih enot na letni ravni. S širitevijo, ki se bo začela januarja 2019 ...«

(Vir: Prirejeno po: <https://goodyear-slovenija.si/goodyear-siri-svojo-proizvodnjo-v-sloveniji/>. Pridobljeno: 8. 11. 2020.)

- Analizirajte besedilo in pojasnite dva verjetna razloga, zakaj je ameriška transnacionalna korporacija Goodyear odprla tovarno prav v Sloveniji.

Prvi razloq:

Drugi razlog:

- Analizirajte besedilo in pojasnite dva ugodna učinka, ki bi ju lahko imela **nova naložba ameriške transnacionalne korporacije Goodyear na slovensko gospodarstvo**.

Prvji učinek: *Učenje je proces razvoja i razlikuje se od vježbanja*

(1)

Drugi učinek:

(1)
(4 točke)

- 5.5. Transnacionalna korporacija Goodyear ima proizvodni obrat tudi v gospodarsko manj razviti Indoneziji, kjer ima v lasti plantažo kavčuka.

Indonezijski proizvodni obrat je izdelal 1.000.000 pnevmatik, povprečni strošek izdelave pnevmatike je znašal 1.131.940 indonezijskih rupij (IDR). Ameriška korporacija Goodyear je odkupila od svojega proizvodnega obrata v Indoneziji celotno proizvodnjo pnevmatik, in sicer po transferni ceni 80 USD za pnevmatiko in po menjalnem tečaju 1 USD = 14.149,25 IDR.

Dopolnite trditvi.

Transnacionalna korporacija Goodyear je v Indoneziji ustvarila dobiček v višini

_____ IDR.

(1)

Pnevmatike je transnacionalna korporacija Goodyear prodala v ZDA po prodajni ceni 100 USD za kos. Transnacionalna korporacija Goodyear je v Indoneziji plačala 30-odstotni davek na dobiček v višini

_____ IDR in 21-odstotni davek na dobiček v ZDA v višini _____ USD.

(1)
(2 točki)

6. naloga: Bruto domači proizvod in prebivalstvo

Za primerjanje držav po gospodarski moči in uspešnosti velikokrat uporabimo bruto domači proizvod (BDP).

6.1. Opredelite bruto domači proizvod (BDP).

(1 točka)

6.2. Pojasnite, kaj pomeni, da pri izračunu BDP upoštevamo geografsko načelo.

(1 točka)

6.3. Navedite dejavnike potencialnega BDP.

(1 točka)

6.4. Preglednica prikazuje podatke o številu prebivalstva in naravnem gibanju prebivalstva Slovenije v letih 2018 in 2019.

Leto	Prebivalstvo	Živorojeni	Umrli	Stopnja rodnosti (v ‰)	Stopnja smrtnosti (v ‰)	Stopnja naravne rasti (v ‰)
2018	2.070.050	19.585	20.485	9,5	9,9	-0,4
2019	2.089.310	19.328			9,9	

(Vir: SURS. Pridobljeno: 11. 10. 2020.)

- Izračunajte stopnjo rodnosti (natalitete) za leto 2019. Rezultat zaokrožite na eno decimalno mesto.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

- Izračunajte število umrlih v letu 2019. Rezultat zaokrožite na celo število.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

- Izračunajte stopnjo naravne rasti prebivalstva za leto 2019. Rezultat zaokrožite na eno decimalno mesto.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

- Analizirajte podatke v preglednici in izračune ter pojasnite, zakaj se je število prebivalcev Slovenije v letu 2019 v primerjavi z letom 2018 povečalo.

(1)
(4 točke)

6.5. Po aktivnosti razdelimo prebivalce na zaposlene in brezposelne.

Opredelite pojem zaposleno prebivastvo.

(1 tažka)

(1 točka)

6.6. Preglednica prikazuje podatke o prebivalcih Slovenije, starih 15 let in več, po aktivnosti za leti 2018 in 2019.

Leto	Aktivno prebivalstvo	Zaposleni	Registrirano brezposelni
2018	963.141	875.484	87.657
2019	980.880	899.776	81.104

(Vir: SURS. Pridobljeno: 11. 10. 2020.)

- Izračunajte stopnjo registrirane brezposelnosti za leto 2019. Rezultat zaokrožite na eno decimalno mesto.

Izračun:

Resultat:

(1)

- Stopnja anketne brezposelnosti (po metodologiji ILO) je leta 2019 znašala 4,6 %.

(Vir: <https://www.ilo.org>. Pridobljeno 11. 10. 2020.)

Pojasnite, zakaj se izračunana stopnja anketne brezposelnosti za leto 2019 razlikuje od stopnje registrirane brezposelnosti.

(1)
(2 točki)

Prazna stran

Prazna stran

Prazna stran

Prazna stran